

Literatuur in bits en bytes: een modern sprookje...

Over Reinhard Kaisers *Literarische Spaziergänge im Internet*

‘There is a new profession of trail blazers, those who find delight in the task of establishing useful trails through the enormous mass of the common record.’

Vannevar Bush (1945): *As We May Think*, Atlantic Monthly

<http://www.isg.sfu.ca/~duchier/misc/vbush>

André Mottart

Zijn we al niet in de toekomst aanbeland? De informatiesnelwegen door-kruisen de wereld. Kunst, economie en politiek leiden een parallel en virtueel leven in het wereldomvattende web van Internet. En niets lijkt aan het alziend Net-oog te ontnappen. Ook de literatuur niet. Maar hoe dringen we in deze cyberwereld binnen? En vooral: welke dingen kunnen we er verwachten? Of nog: hoe worden we bedreven spoorzoekers in het digitale oerwoud met een oog voor het goede spoor en beducht voor de valstrikken?

Reinhard Kaiser poogt in zijn boek (o ironie!) ons van de traditionele bibliotheek naar de electronische te gidsen. Voor alle duidelijkheid: zijn exploratie geldt slechts zeer sporadisch de nieuwe literaire vormen die zich in cyberspace aan het ontwikkelen zijn en richt zich vooral tot de klassieke literatuur op het Internet.

Wie een lofzang op dat Internet verwacht, komt bedrogen uit. Kaisers zoektocht naar literatuur op het Internet heeft niets van de (vaak) Amerikaanse pocha-verhalen à la William Gibson: ‘(...) surfing the Web is a procrastinator’s dream. And people who see you doing it might even imagine you’re working (<http://www.putnam.com/putnam/idoru/essay.html>).’

Deze, overigens wat banale, idealisering van het Net is wat perfide, want het is onderdeel van een reclamecampagne voor zijn laatste boek ‘*Idor* op de website van zijn uitgeverij Putnam Son’s!

Nee, Kaiser blijft nog met beide voeten in deze wereld, houdt een pragmatische kijk op de dingen aan en registreert alles nauwkeurig. Voor de lezer ontstaat zo een handige en betrouwbare reisgids.

Proviand voor onderweg

In een zeer lezenswaardige inleiding (onder de leuke titel ‘Wegzehrung’ = proviand voor onderweg) tracht Kaiser een aantal bijna ritueel geworden klachten van boekenliefhebbers tegen de nieuwe media tot normale proporties terug te voeren. Zo herleidt hij de argumenten van voor- en tegenstanders van de virtuele wereld tot de klassieke argumenten over zin en onzin van leescultuur tout court: oude wijn in nieuwe zakken dus. En over het voortdurende verwijt dat het Net de mensheid met informatie overspoelt en hierdoor desoriënteert, heeft hij volgende one-liner klaar: ‘Information ist immer Flut, und den, der sich nicht zu orientieren weiss, wird sie überfluten (Kaiser, 1996:11).’

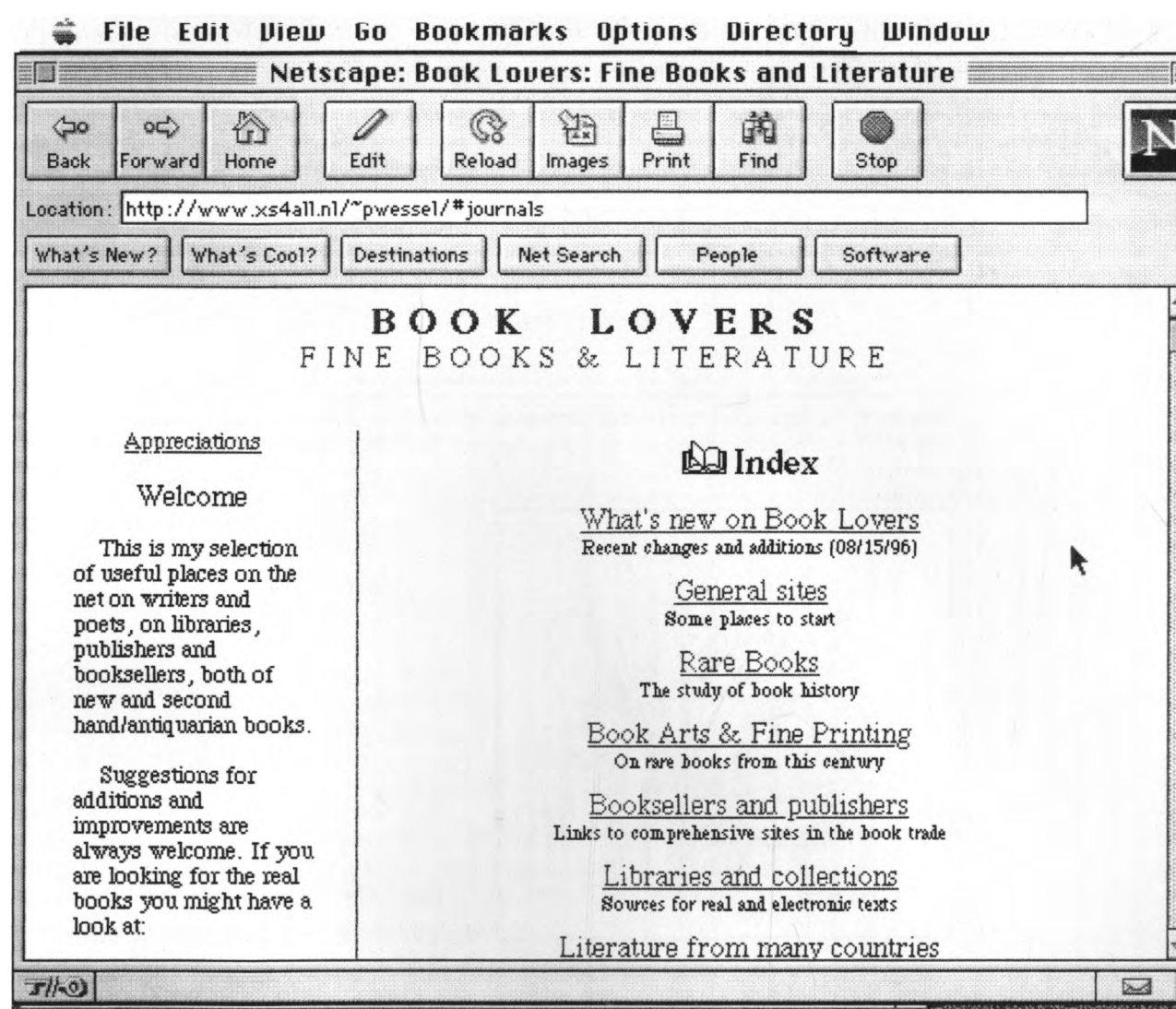
Ikzelf onthou vooral zijn statement

waarmee hij klaarblijkelijk de literatuurliefhebbers op zijn digitale speurtocht naar literatuur mee wil lokken: het Net is voor alles een leesmedium! Lezers zijn dan ook ‘besser als manche anderen gerüstet für das Internet. In virtuellen Welten umherschweifen – das haben Leser schon immer getan (Kaiser, 1996:9).’

Uiteindelijk toont Kaiser in z’n pragmatisme dat het Internet de eerste theoridebatten voorbij is en vandaag gewoon in het leven van alledag ingang heeft gevonden. En dat ondanks nog vele technologische tekortkomingen. Een tweede inleidende hoofdstuk behandelt hoe je Internet gebruikt: aansluiting, nethulpmiddelen, gebruikerstrucs. Het is een wat oppervlakkige introductie waarin men niet alle antwoorden op de (ongetwijfeld veel mogelijke) vragen vindt. Mijs inziens niet echt een bezwaar, gezien de zeer vlugge evolutie van apparatuur en software de relevantie van dit stukje wellicht van beperkte duur is. Van een echt technische inleiding kan men dus niet spreken, wel van een soort poging tot het opheffen van drempelvrees bij ‘digabeten’.

Webpages voor literatuurliefhebbers

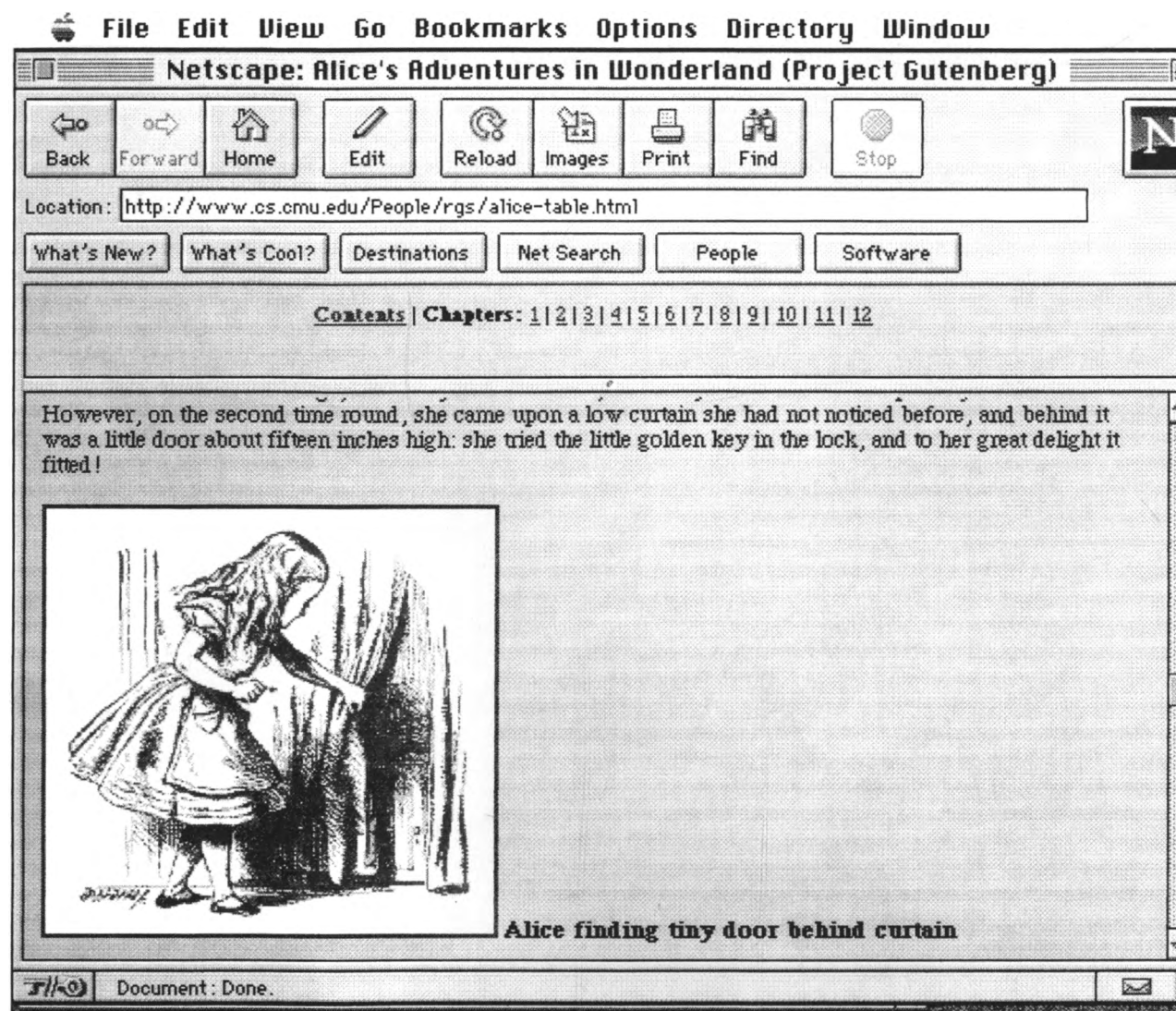
De hoofdmoot van het boek is een soort van geannoteerd adresboek van

'Webpages' voor literatuurliehebbers. Die laatsten komt hij een eind tegemoet door zijn hoofdstukjes als in een traditionele bibliotheekgids te ordenen. Achtereenvolgens worden behandeld: ontsluitingsinstrumenten (zogenaamde netbrowsers), auteurs, poëzie, miscellanea, hypertextliteratuur, tijdschriften, schrijven en vertalen, naslag-

werken, bibliotheekcatalogi, geschiedenis van het boek, online-tekstarchieven, wetenschap en onderzoek, boekbedrijf en -handel, elektronische kranten en tijdschriften. Het laatste hoofdstukje is gewijd aan verschijnselen die dicht tegen de literatuur aanleunen: musea, archieven, kunst, muziek, film en filosofie.

Er is ook nog een interessant toetje: een vrij uitgebreide lijst van werken die in 'fulltext' op het Internet te vinden zijn. Het betreft hier de eerste resultaten van online-tekstarchieven die zich inzetten om alle 'waardevolle' werken waarop geen auteursrecht meer rust wereldwijd ter beschikking te stellen.

Alles lijkt grondig opgezocht en gedocumenteerd. En doorstaat de test zoals de illustraties bij dit artikel mogen aantonen. Voor neofieten voorwaar een hulp om voor zichzelf uit te maken of ze hun literaire horizon tot het Net willen verruimen.

De baarlijke duivel Internet

Als men een tijdje met Kaiser onderweg is geweest, komt men als vanzelf tot de vaststelling dat het Internet

helemaal niet de baarlijke duivel der onwetendheid en oppervlakkigheid in huis haalt, maar gewoonweg een communicatiemedium is dat onze leeservaringen kan verrijken. Het maakt immers heel wat literaire bronnen toegankelijker en creëert nieuwe omgevingen waarin de literatuur centraal staat. En dat komt bovenop, en niet in de plaats van, de waardering voor échte boeken en de kennis die men door het lezen ervan verwerft.

Zo komt het in de virtuele bibliotheek misschien toch nog tot een happy-end in de moeilijke relatie tussen boekenwurm en cyberkid. Net als in een sprookje... █

Kaiser, Reinhard (1996), *Literarische Spaziergänge im Internet*. Bücher und Bibliotheken online. Frankfurt am Main: Eichborn. ISBN 3-8218-0975-2